

15. Ordförklaringar

A

administratör **Benämning på den som** ansvarar för en viss dator eller ett visst nätverk. Endast användare i administratörsgruppen kan utföra vissa hanteringssuppgifter. Andra användare måste uppge en administratörs namn och lösen-ord för uppgifter som är märkta med Windows säkerhetsikon.

aktivitetsfält En funktion i Windows som visar ikoner som kan användas för att köra program. Återfinns normalt längst ned på skärmen. I Windows 8 innehåller aktivitetsfältet även s.k. hopp-listor med genvägar till ofta använda program.

Anförlust uppstår då två släktingar bildar familj och får barn. De två släktingarna har då någonstans bakåt i leden gemensamma förfäder. Detta leder till att information om sådana förfäder upprepas, kanske gång på gång. Låt programmet upptäcka detta och bespara dig en massa onödig utskrift.

Motsvarande upprepning uppstår naturligtvis också när man bygger en stamtavla utgående från en av de gemensamma förfäderna.

Ansedel blankett där varje enskild anas personuppgifter förs in

Antavla utgår från en proband och förtecknar dennes anor i graf-

isk eller tabellform

B

Barn

Biologiskt barn Begrepp som syftar på den genetiska relationen mellan barn och föräldrar

Adoptivbarn Barn som adopterats av förälder / föräldrarna

Familjehemsbarn Barn som av samhället placerats att bo hos en familj med andra personer än barnets biologiska

föräldrar eller adoptivföräldrar

I ombildade familjer kan man tala om

Särbarn Syftar på relationen mellan en av föräldrarna / dennes biologiska barn / adoptivbarn

Styvbarn Syftar på relationen mellan styvförälder och dennes icke-biologiska barn / icke adoptivbarn

Gemensamt barn Barn som är båda föräldrarnas biologiska barn / adoptivbarn

bildskärm (även monitor) En TV-liknande enhet som använder antingen en CRT- eller LCD-skärm för att visa aktiviteten i en dator. Ansluts till datorns grafikport via en grafikport. Windows 8 stöder användning av flera skärmar.

Biografi Här kan man skriva

Kom igång med Disgen 2014

augusti 4, 2014 9:13 fm

CD-
er
ead
F för
c.

r
an

nk-
ngar.
m-
enne

Enter Exit Full Screen

Contents

augusti 4, 2014 9:13 fm

finns plats för föräldrarna och mellan dem deras giftermål.

Under centruppersonen kommer dennes giften, partner och barn att placeras.

Civilstånd

Gift Att vara förenad med en person i äktenskap

Make / maka En man och en kvinna som är lagligt gifta med varandra

Äktenskap Förbindelse genom giftermål

Ogift En person som inte är inte och inte har varit gift eller registrerad partner

Förut gift Änka, änking eller fränsild och inte omgift

Ej gift En sammanfattande benämning för ogift och förut gift.

Skild Skild och ej omgift

Änka / änking Efterlevande efter avliden make / maka och ej omgift

Registrerad partner En person som registrerat ett partnerskap med en person av samma kön

Skild partner En person som

tidigare varit registrerad partner, men där det registrerade partnerskapet upphört genom dom på partnerskapsskillnad och ej omregistrerad eller omgift

Efterlevande partner En person, som varit registrerad partner med en person som avlidit och ej omregistrerad ller omgift

CMYK (Cyan, Magenta, Yellow, Black) Hänvisar till den fyrfärgsmodell som används för grafik och utskrift. Dessa fyra färger används också av de flesta bläck

D

dpi (dots per inch) En skrivares, skanners eller bildskärms upplösning anges vanligtvis i dpi. Högre värden ger skarpare bilder och text men lägger beslag på mer minne eller hårddiskutrymme.

dra-och-släpp Windows-term för att klicka och hålla musknappen nedtryckt på ett objekt, exempelvis en fil eller en app på Start-skärmen, och sedan dra det till en ny plats och släppa musknappen där.

drivrutin Ett program som ger Windows möjlighet att

kommunicera med en specifik maskinvara.

DVD (Digital Video Disc) Lagringsmedium med större lagringskapacitet än en cd-skiva.

DVD-R (Digital Video Disc-Recordable) Skrivbar men inte återskrivningsbar DVD-skiva.

DVD-RAM (Digital Versatile DiscRandom Access Memory) En återskrivningsbar DVD-standard som utvecklats av Panasonic och stöds av DVD Forum. Vissa av dessa enheter stöder även DVD-R-media.

DVD-ROM (Digital Video Disc Read Only Memory) Många program, exempelvis Windows 8, levereras på DVD-ROM-media.

DVD-RW (Digital Video Disc Rewritable) En återskrivningsbar DVD-standard som utvecklats av Pioneer Electronics och stöds av DVD Forum. Dessa enheter stöder även DVD-R-media.

DVD+_RW Hänvisar till enheter som stöder både DVD-R/RW- och DVD+R/RW-media.

DVD+RW En återskrivningsbar DVD-standard som stöds av DVD+RW Alliance och säljs av HP, Philips, Sony och andra tillverkare. De flesta

av dessa enheter stöder även DVD+R-media.

E

egenskapsdialogruta En metod i Windows för att ändra och visa egenskaperna för ett objekt. Blir tillgängligt genom att man höger-klickar på objektet och väljer Egenskaper eller genom att man använder Kontrollpanelen.

F

Familj

En familj utgörs av sammanboende gifta eller samboende par eller sammanboende personer som registrerat sitt förhållande och av deras barn, av endera föräldern tillsammans med sina barn, samt av gifta och samboende par utan barn samt personer som registrerat sitt parförhållande och som inte har barn.

Personer av samma kön har kunnat registrera sitt parförhållande fr.o.m. 1.3.2003.

Personer utanför kärnfamiljen som bor i bostadshushåll hör inte till familjebefolkningen, även om de är släktingar. Om de utgör en egen familj hör de däremot till familjebefolkningen. Syskon eller kusiner som bor tillsammans är inte en familj, och hör inte

till familjebefolkningen. En person som bor ensam eller tillsammans med en person av samma kön hör inte till familjebefolkningen.

Familjer som bor på internat hör till familjebefolkningen. Däremot bildar personer som bor på anstalt inte familjer i statistiken.

En familj kan omfatta högst två på varandra följande generationer. Om bostadshushållet omfattar flera generationer bildas familjen utgående från den yngsta generationen. Detta innebär att t.ex. en svärmor eller svärfar som bor tillsammans med sitt barns familj faller utanför familjen om inte också maken/makan bor i samma bostad. I sådana fall bildar det äldre paret en egen familj.

Barnfamiljer är familjer med minst ett barn under 18 år.

SCB

Familj

I första hand tar vi här upp termer som avser familjer som består av högst två generationer

d.v.s. föräldrar med barn respektive barnlösa par. Som en samlande beteckning när

man även vill redovisa ensamstående utan barn används ordet familjeenhet.

Familj (kärnfamilj) Sammanboende par med eller utan hemmaboende

barn, eller ensamstående person

med hemmaboende barn

Familjeenhet En sammanfattande beteckning för kärnfamilj

och ensamstående utan hemmaboende

barn

Utvidgad familj Familj som består av fler nära släktingar än

de som ingår i kärnfamiljen

Barnfamilj Familj med hemmaboende barn

Traditionell kärnfamilj Sammanboende par med enbart gemensamma,

hemmaboende barn / adoptivbarn

Ombildad familj Sammanboende par med hemmaboende barn som är särbarn till någon eller båda av parterna samt med eventuella hemmaboende gemensamma barn

Ensamförälderfamilj Ensamstående förälder med hemmaboende barn

Familjenamn

filnamnstillägg Ett upp till fyra bokstäver långt tillägg efter punkten i ett filnamn. Indikerar filtypen, exempelvis

.htnml, .exe, .docx osv. Windows 8 visar inte filnamnstilllägg som standard nnen du kan välja att visa dem via Mappalternativ i Kontrollpanelen.

filsystem Hur filerna är ordnade på en disk. FAT16, FAT32 och NTFS är vanliga filsystem som stöds av olika Windows-versioner.

font En uppsättning tecken med samma teckensnitt (t.ex. Times New Roman), snittvariant (t.ex. kursiv) och storlek (t.ex. 12 punkter). Windows 8 innehåller som standard ett antal olika tecken-snitt och du kan välja önskad font i program som WordPad, Paint m.fl.

formatera Proceduren för att för-bereda en diskenhet för användning. En hårddisk måste först partitioneras.

G

Gbyte (även beteckningarna GB och gigabyte används) 1 miljard byte.

GEDCOM-format GEDCOM-formatet lämnar utrymme för olika tolkningar, vilket innebär att uppgifter sparade i ett program inte alltid kan tolkas av ett annat program. Men de mest grundläggande uppgifterna som namn, årtal och viktiga händelser kommer med vid överföringen. De uppgifter som

det mottagande programmet inte förstår brukar ändå hamna i något allmänt format som kommentar eller löpande text. Sedan är det upp till mottagaren att göra något med dessa uppgifter på egen hand.

grid-referenser som finns i rutan pekar mot församlingens kyrka. Är vi nu ambitiösa så lägger vi in gårdens referenser.

genväg En Windows-ikon som lagras på skrivbordet eller i en Windows-napp med filnamns-tillägget .ink. Man kan dubbel-klicka på ikonen för att köra ett program eller öppna en fil.

Grunddata Med grunddata menar vi de grundläggande uppgifterna kön, efternamn, förnamn, yrke, födelse- och dopdata samt döds- och begravningsdata. Alla dessa uppgifter har vi samlat på ett av korten i dialogrutan. Här fyller du i de uppgifter som du känner till.

I

Ikon En symbol som fungerar som en länk till ett program, fil eller åtgärd.

installera Proceduren när man gör ett program användbart i datorn. Detta görs oftast genom att man använder det installationsprogram som

följer med programmet.

internet Det världsomspännande nätet av nätverk som är åtkomligt via nätverket World Wide Web, wwwv.

J
jokertecken Ett tecken som används för att ersätta ett eller flera andra tecken som en variabel i DIR, när nnan söker i Utforskaren eller i Windows Sök.

K
Kontrollpanelen En funktion i Windows med viktiga inställningsnöjligheter för Windows.

Källor nom släktforskningen, liksom i all annan forskning, är det viktigt att man redovisar var man hittat, eller varifrån man fått sina uppgifter – man anger alltså sin källa. En källa kan vara en bok, ett dokument, en gravsten, ett brev eller till och med en muntlig uppgift. Oavsett varifrån man fått sin uppgift så ska detta anges. Att sedan värdera riktigheten i uppgiften är en helt annan sak. Om det berättas att någon i slakten dömts för stöld är ju detta en källa men en mycket mindre tillförlitlig källa än att läsa domen i ett domstolsprotokoll.

L
LAN (Local Area Network)

Lokalt nätverk där komponenterna är sammankopplade trådlöst eller med nätverkskablar. Ett lokalt nätverk kan ansluta till andra lokala nätverk via en router.

liggande orientering (eng. land-scape). Utskrift på papper där höjden på den utskrivna sidan är mindre än bredden.

lösenord Ett ord eller en kombi-nation av bokstäver, tecken och siffror som matchas med ett användarnamn eller resursnamn för att ge användaren åtkomst till en dator, nätverksresurs eller konto.

M
Mantalslängd förteckning över i ett distrikt mantalskrivna personer

maskinvara Datorkomponenter och kringutrustning.

menyfliksområde Ett program-gränssnitt som används av många Windows-komponenter. Klickar du på en flik i menyfliksområdet får du tillgång till adekvata kommandon.

MP3 (Moving Picture Experts Group Layer 3) Filformat för en komprimerad digitaliserad musik-fil. Används för alla nmusikgenrer. Kvaliteten varierar i enlighet med den samplingshastighet som

använts för att skapa filen. MP3-filer kan lagras på cd- eller dvd-skivor för uppspelning. Proce-duren för att skapa MP3-filer kallas rippning. Windows Media Player och Windows Media Cen-ter kan skapa och spela upp MP3-filer.

MPEG (Motion Picture Experts Group) Skapar standarder för komprimering av video (t.ex. MPEG2) och ljud (t.ex. filforma-tet MP3).

mus Ett pekdon som flyttas på en plan yta. På äldre modeller används en kula för att registrera förflyttningar. Nyare modeller använder optiska sensorer eller lasersensorer.

N

Normera

nätverksenhet En enhet eller mapp som är tillgänglig via nätverket. Hänvisar vanligen till en nätverksresurs som mappats till en enhetsbokstav.

Nätverks- och delningscenter Windows kontrollcenter för olika typer av nätverk.

O

Omstart Starta om datorn utan ha använt resetknappen eller stängt av datorn.

operativsystem Program som konfigurerar och hanterar maskinvara och ansluter maskinvara och applikationsprogram. Operativsystemet gör det möjligt för användaren att kommunicera med datorn. Windows 8, Linux och Mac OS är exempel på operativsystem.

objekt Element som kan visas eller konfigureras med Utforskaren, t.ex. enheter, nnap-par, datorer etc.

P

Papperskorgen En plats i Windows för borttagna filer varifrån de kan återställas till sina ursprungliga platser. Kan åsidosättas för att frigöra diskutrymme.

Patronymikon är benämningen på efternamn som baseras på faderns förnamn. Svens son får efternamnet Svensson och dottern får efternamnet Svensdotter. Denna sedvänja var vanlig fram till slutet av 1800-talet.

PDF-fil PDF betyder "Portable Document Format" och är avsett för dokumentutbyte oberoende av dator, program och operativsystem. PDF-fil kan du välja för alla utskriftsformer om du har en skrivare installerad med "PDF" i namnet, till exempel CutePDF. Den sparade PDF-filen kan du bland annat läsa på din

dator med till exempel Adobe Acrobat Reader och använda som e-postbilaga.

Personnotis Med personnotiser menas uppgifter om personer som skrivs in i programmet. Du har redan skrivit in namnnotis, kanske yrkesnotis och föddnotis.

personlig brandvägg Program som blockerar obehörig åtkomst till en dator med internetanslutning. Kan också konfigureras till att förhindra obehöriga program från att ansluta till internet. Gratis-tjänsten Shields Up! På Gibson Research (<http://grc.com>) testar skyddet som tillhandahålls av personliga brandväggar och rekommenderar specifika produkter. Windows 8 innehåller en personlig brandvägg.

Probanden är "huvudpersonen" som du kan skapa en an- eller stamta-
vla för. Det är centrumpersonen som blir proband när du bygger tavlan.

R

RGB (Red Green Blue) Additiv färgblandning som används i blandning av emitterat ljus, som i bildskärmar, katodstrålerör och strålkastarljus.

rotkatalog Katalogen som finns på översta nivån på en hårddisk och som innehåller andra mappar (kataloger). Rotkatalogen på C: är CA. Kallas ibland även rotmapp.

router Den enhet som överför data från ett nätverk till ett annat. Ofta integrerat nedd trådlösa åtkonstpunkter och switchar.

RTF-fil RTF betyder "Rich Text Format", och är ett format som används för att överföra text mellan ordbehandlare. I detta format behålls egenskaper som stiltyp, fet stil, understrykning och referenser för person- och ortsregister. Det är användbart för att placera bilderna på ett annat sätt, lägga till ett inledningskapitel eller annan kompletterande text eller utforma texten på ett annat sätt. Disgens RTF-filer har testats med Microsoft Word för Windows.

S

Sambo En person som bor med någon av motsatt kön under äktenskapsliknande förhållanden utan att vara gift med denna person

Sammanboende En sammanfattande benämning som omfattar både sambor och gifta som bor tillsammans

SETUP Vanligt namn på installationsprogram.

Skrivbordet Windows 8 använder Skrivbordet för programgenvägar, åtkomst till komponenter som exempelvis Papperskorgen och för programfönster.

skrivskydd (attribut) Ett filattribut som används för att förhindra obehörig ändring i en fil. Det kan inte åsidosättas eller ändras och kan endast tas bort av behöriga användare.

SkyDrive Ett Windows-lagrings-utrymme online för filer och bilder. Kräver ett gratis Microsoft-konto (kallades tidigare Windows Live-ID). Windows 8 erbjuder åtkomst till SkyDrive via Start-skärmen och Skrivbordet.

Släktbok Släktboken är en samling av olika an- och stamtavlor. Den får en gemensam sidnumrering och gemensamma person- och ortregister i slutet.

Du beskriver hur din släktbok ska se ut genom att definiera ett antal avsnitt med olika utskriftsformat för namngivna probander. Denna släktboksbeskrivning kan du sedan spara och återanvända.

Släktnamn infördes 1901 för att ge alla i en familj samma efternamn

SMTP (Simple Mail Transport Protocol) Protokollet som möjliggör överföring av meddelanden mellan datorer på internet.

snabbknappar Knappar som visas till höger på skärmen i Windows 8. Knapparna heter Sök, Dela, Start, Enheter och Inställningar.

snabblänkslista En funktion i Windows 8 som gör det möjligt att starta program och dokument från genvägar i aktivitetsfältet.

Soldatnamn

spam Oönskad e-post, s.k. skräppost. Namnet härrör från en amerikansk köttkonserver (Salted Pork And Meat) som inte anses vara särskilt god och som odödliggjordes i en Monty Python-sketch från 1970-talet. Många e-postprogram är utrustade med verktyg som nnan kan använda för att filtrera bort och blockera den här typen av skräppost.

SSD-disk (Solid State Drive) Utformas med samma typ av elektriska, signalmässiga och mekaniska gränssnitt som en hårddisk eftersom den är avsedd att fylla samma funktion, men utan hårddiskens känsliga rörliga delar. Sol-

id-state-enheter kännetecknas av att de är betydligt snabbare, tystare och mindre ömtåliga än konventionella hårddiskar.

SSID (Service Set Identifier) Namnet på ett trådlöst nätverk. När du köper en trådlös router har tillverkaren tilldelat det ett SSID, men du bör ändra det till ett annat namn för att göra nätverket säkert.

start sida Den sida som visas först när du startar webbläsaren.

Stamtavla en probands ättlingar

Startskärmen Det nya gräns-snittet i Windows 8 som visar appar och som är utformat för pekskrmar men även kan användas i samverkan med ett tangent-bord, en mus eller touchpad.

stående orientering Utskrift på papper där bredden på den utskrivna sidan är mindre än höjden.

Syskon

Helsyskon Barn som har gemensam biologisk mor och far

Halvsyskon Barn som har gemensam biologisk mor men olika fäder eller som har gemensam biologisk far men olika mödrar

Styvsyskon Barn som inte

har någon gemensam biologisk förälder, men som ändå har en familjerelation t.ex. genom att de har föräldrar som bor tillsammans

säkerhetskopiera, backup
Göra en kopia av en fil för säker förvaring, ofta med ett särskilt program som måste användas för att åter-ställa säkerhetskopieringen när det behövs. En säkerhetskopia kan komprimeras för att spara lagringsutrymme. Fullständig backup säkerhetskopierar hela innehållet på en viss hårddisk eller dator. En differentiell backup säkerhetskopierar endast filer som har modifierats efter den senaste fullständiga säkerhetskopieringen.

sökväg Den väg man anger när man ger datorn ett kommando så att filerna kan hittas.

T

TB Terabyte. 1 biljon byte, eller 1000 gigabyte.

TCP/IP (Transmission Control Protocol/Internet Protocol) Standard-nätverksprotokollet på internet. Även standard för de flesta andra nätverk.

tempfil En fil som lagrar tillfällig information, t.ex. ett utskriftsjobb eller en arbetsfil i ett program. Lagras ibland i standardmappen Temp (t.ex.

\Windows\Temp) eller i en mapp som avdelats av programmet. Tempfiler använder ofta filnamnstillägget .trnp börjar med ett tildetecken

trojan (eller trojansk häst) En t av virus eller fientlig kod som o dolt sig i ett program som ser rik-tigt ut för användaren. Det utmär-kande för en trojan är att den kan aktiveras när som helst och sedan skicka uppgifter från den smittade datorn onn t.ex. lösenord och annan konfidentiell information.

U

URL (Uniform Resource Locator) Webbadress, systemet för adress-koder på internet.

USB (Universal Serial Bus) En seriell arkitektur för anslutning av externa enheter och med en överförings-hastighet av upp till 12 Mbit/sek för versionerna 1.0 och 1.1, 480 Mbit/sek för versionen USB 2.0 samt 4,8 gigabit/sek för den senaste versionen, USB 3.0.

VGA (Video Graphics Array) En standard för grafikkort. Bildskärmar för VGA kräver analog anslutning.

virus Ett program som påminner om en trojan och som kan kopiera sig själv till andra datorer.

W

WAN (Wide Area Network) Ett nätverk som omfattar flera städer, länder eller kontinenter.

WAV En icke-komprimerad standard för digitalt ljud. Windows kan skapa och spela upp WAV-filer. WAV-filer är dock mycket stora och konverteras mestadels till andra format för användning online eller när man skapar digitala musikarkiv.

webbläsare Ett program som tolkar HTML-dokument och medger hyperlänkning till webbplatser. Internet Explorer 10 ingår som standardwebbläsare i Windows 8.

Windows fotovisare Ett verktyg i Windows 8 för att visa och skriva ut bilder.

WMA (Windows Media Audio) Det komprimerade ljudformat som skapas av Windows Media Player. Till skillnad från MP3 stöder WMA-filer hanteringen av digitala rättigheter.

WWW (World Wide Web) Den del av internet som använder

protokollet Hypertext Transfer Protocol (http://) och kan tolkas av webbläsare som exempelvis Microsoft Internet Explorer, Google Chrome och Mozilla Firefox.

Z

Zip Den typ av arkiv som skapas när du väljer kommandot Skicka till och sedan Komprimerad mapp. En zipfil kan innehålla en eller flera filer och kan skapas, visas och öppnas i Utforskaren.

Lär mer

Ordbok för släktforskare, Kent Andersson och Henrik Anderö, ICA bokförlag 2007

Wikipedia

IT-ordboken

Skriv in det ord eller den förkortning du undrar över och tryck sedan på knappen **Förklara**. Här finns pedagogiska förklaringar av över 5 000 **dataord**.

